

Но дойде пролът. Христо се раз-
болъ. Въ първитъ дни на болестта
той можеше да пише. По-после,
обаче, докторътъ му забрани всъ-
ществуваща работа и той се задово-
ляваше само да следи отъ леглото
своите усилия да доставяме своевре-
менно — добъръ материалъ.

— Дръжте се, — казваше той, —
азъ скоро ще стана.

Презъ ония мъчителни седмици
ние ходехме при него, носехме му
новоизлезлитъ броеве и ни се стру-
ваше, че той наистина ще оздравее.
Но въпреки това, силитъ ни се изто-
щаваха. Безъ сами да забелъзваме,
кръжжика ни започна да се разпръска
и при последнитъ броеве останахме
само двама — азъ и Жендовъ.

Презъ май, миналата година, на
25-ия брой „Маскарадъ“ спрѣ. И не-
можеше иначе — той бѣше загубилъ
своята душа — Христо Смирненски.

Николай Теодоровъ

Мѣстото на Смирненски въ нашата литература

Хр. Смирненски се разви като поетъ
твърде бързо. И докаго успѣемъ да
се наладваме на първата му сбирка
„Да бже дънь!“ и да му опредѣлимъ
мѣсто въ развитието на българ-
ската поезия — той умрѣ: умрѣ
твърде младъ, като отнесе съ себе си
навѣрно много ненаписани работи,
като недочака своята зрелостъ.

Критичитъ около Комунистическата
партия, видимо смазани отъ скръбъ по
него, веднага го поставиха на първо
мѣсто следъ Ботева. И докато други-
тъ не бѣха успѣли още да го видятъ
и признаятъ — тѣ го дигнаха толкова
високо, че между едни и другитъ
се образува непрескочима пропасть.
Читателитъ, народа, както винаги —
съвсемъ независимо отъ критичитъ,
обикна поезията на Смирненски, чете-
ше я съ увлечение, учеше я наустъ.
Че той е сега единъ отъ най-попу-
лярнитъ поети срѣдъ широкитъ слое-
ве на народа, едва ли има защо да се
съмняваме. Все пакъ, струва ми се,
много по-малко услуга направиха на Смир-
ненски онези „негови“ хора, които
споряха го провъзгласиха за един-
ственъ следъ Ботева.

Пролетарската поезия, у насъ, до-
колко може да става дума за такава
преди Смирненски, имаше преди него
такива представители, щото появява-
нето на пладия и вдъхновенъ проле-
тарски пѣвецъ не можеше да не за-
радва ржководнитъ кръгове. Следъ
афишната публицистика въ стихове на
стария, преданъ борецъ Поляновъ,
сочнитъ и възторжени пѣсни на Смир-
ненски не оставяха мѣсто за съмне-
ния — той бѣ истински поетъ.

Днесъ ние можемъ и трѣбва да
погледнемъ по-спокойно на дѣлото
на Смирненски, на неговата поезия.

Срѣдъ мъртвилото, срѣдъ епигон-
скитъ напѣни на нашата поезия отъ
четири—пет години насамъ, появява-
нето на възторжения, изпълненъ съ
сѣбностъ и животъ Хр. Смирненски
не можеше да не направи силно впе-
чатление. Доколко това впечатление
се оправдаваше отъ сжщинската сила
на поета? Доколко Смирненски е на-
истина поетъ?

Ако вземемъ за неговъ прѣкъ пред-
шественикъ Хр. Ясеновъ, съ нѣколко-
то му революционни стихотворения,
ние трѣбва да признаемъ, че въ раз-
витието на българската поезия Смир-
ненски не е направилъ крачка на-
предъ. Като поетъ той дори не може
да се мѣри съ Ясенова. Какво имаше
у Смирненски повече, което го нап-
рави тъй скоро любимъ и популяренъ?

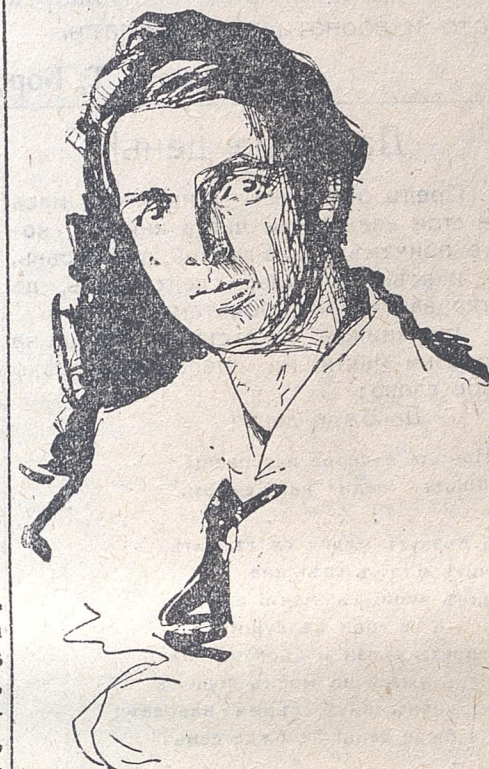
Отъ една страна сухотата на пре-
дишната пролетарска „поезия“, отъ
друга — безсѣдържателността, пусто-
тата на „модернитъ поети“ изтъкнаха
Смирненски въ срѣдната и напредъ.
Неговия патосъ, неговата бойностъ го
отличаваха и поставяха високо надъ
Д. И. Полянова; отъ друга страна —
той владѣеше до съвършенство из-
разнитъ форми на другитъ: неговия
стихъ, неговитъ свежи образи завла-
дѣваха. Поетическата жилка у него
бѣ несъмнена.

Тукъ е точно сжщността на рабо-
тата. Смирненски съединяваше въ
себе си двѣтъ качества: той бѣ ис-

тински поетъ и като поетъ се посвети
на една велика идея — освобождава-
нето на човѣка отъ съвременнитъ ве-
риги. И това му отдаване на борбата
не бѣ насилствено, не бѣ искусствено
— той се роди и живѣ съ пролетар-
ски мирогледъ, нѣщо повече — съ
пролетарско мироустройство: това вече
оплоди за богата жетва родения поетъ.
Той бѣ наистина апостолъ, и като
апостолъ умрѣ.

И ако въ общото развитие на бъл-
гарската поезия той не заема първо-
то мѣсто въ последнитъ десетъ годи-
ни, то въ развитието на българската
култура, на прогреса на човѣщината въ
България, Смирненски, като пръвъ
талантливъ пролетарски поетъ, заема
най-видното мѣсто.

Т. Боровъ

Скица отъ Д. Узуновъ

Христо Смирненски

(Биографични белѣжки)

Смирненски е роденъ на 17 септем-
ври 1893 год. въ гр. Кукушъ — Маке-
дония. Основното училище завършва
въ Кукушъ, а следъ това заминава за
София, дето следва въ първи и втори
прогимназиални класове. Презъ 1912/13
год. Балканската война го заварва въ
Кукушъ. Следъ погрома и опожаря-
ването ни града отъ турцитъ Смир-
ненски заедно съ родители и роднини
стига пешъ въ София. Тукъ известно
време следва въ средното техническо
училище, а после постъпва въ воен-
ното, понеже е трѣбвало да служи
войникъ (1917 год.) Следъ войната на-
пуска училището и се записва сту-
дентъ по правото при Соф. универ-
ситетъ.

Първитъ му печатни работи сж изъ
хумористичнитъ списания (1916 год.)
Отъ 1916 год. насамъ той работи въ
„Барабанъ“ основава „Смѣхъ и сълзи“
после „Маскарадъ“ сътрудничи на
„Сила“, „Червенъ смѣхъ“, „Младостъ“,
„Народна армия“, „Равенство“, „Лите-
ратурна пригурка на Работнически
вестникъ“ и въ всички други комуни-
стически издания.

Презъ време на войната издаде
първата си сбирка, като номеръ отъ
„Хумористичната библиотека „при кн-
гоиздателство „Гутенбергъ“. Презъ
1922 год. Смирненски издаде първата
си стихотворна сбирка „Да бже
дънь!“ (издание на кооперация „Ос-
вобождение“), която за по-малко отъ
година претърпе две издания, днесъ
напълно изчерпани. Сега се готви
пълно издание на всичкитъ му съчи-
нения.

Христо Смирненски се числѣше
отъ края на 1919 год. въ комунисти-
ческата партия и умрѣ като комунистъ
отъ туберкулоза на 18 юни 1923 год.

Портрета

на

Анатолъ Франсъ

отпечатанъ на хубавъ бѣлъ картонъ
се продава въ книжарница Т. Ф. Чи-
певъ, Булев. „Дондуковъ“. Цена 10 л.

Ас. Раздѣвникоу

Следъ погребението на Хр. Смирненски

Зеленитъ клепки на лѣтната вечеръ
сж нежно замрежени съ капки и цѣтъ...
Замаянъ отъ звѣна на вопли и речи
азъ бавно се връщамъ въвъ черния градъ.

Край менъ отминаватъ другаритъ вкупомъ
съсъ сини рубашки и мрачни лица —
и сещамъ какъ моята скръбъ се пречупва
презъ хиляди прости и нежни сърца.

Ахъ, кой пакъ за подвигъ и бранъ ще ни стопли?
Ахъ, кой ще посипе стоцѣтти лжчи? ...
Въ душата ми сбиратъ се сълзи и вопли,
въ душата ми твоята пѣсенъ звучи ...

Христо Смирненски

къмъ животворящия изворъ

Изкуството, като най-висша проява
на творческия човѣшки гений, не би
могло да остане по-далечъ отъ вели-
чавитъ устреми на човѣчеството —
проявени еднакво въ областта на
духовната и матариална култура и
целящи въ своята съвкупностъ преу-
стройството на живота. Напротивъ
следвайки неговия победоносенъ ходъ
на разрушение и градежъ, изкуство-
то се явява не само неговъ вѣренъ
изразителъ, но и най-пригодно сред-
ство за културно пробуждане на ма-
ситъ. — И наистина, изкуството на по-
следнитъ нѣколко години е най-ярка
иллюстрация за това: — Едно изкуство
носещо бележитъ на два свѣта —
единъ, който залѣзва и други, който
изгрѣва средъ яркитъ сияния на бж-
дещето! Два свѣта — агонизиращия
свѣтъ на стария човѣкъ и раждащия
се новъ свѣтъ на свободния човѣкъ,
скжсалъ съ рутината на „славното ми-
нало“ ... — Личността, която бѣ по-
топила своя разумъ въ мъжното море
на хипотезитъ и парадокситъ — бѣ-
гайки отъ огъня на живота, изпълне-
на съ таенъ смутъ, останала разоча-
рована отъ културата и цивилизацията
на стария свѣтъ започна да нада-
ва тревожни викове. ... Въ това на-
чало на агония развиващия се капи-
тализъмъ ѝ нанесе последния ударъ,
като я тласна въ бездната на нищета-
тата. Тамъ последнитъ човѣци отъ
стария свѣтъ, вързани за миналото,
трѣбваше да изживеятъ своя траги-
змъ — да спасаватъ миналото (!) —
съ всичко, най-вече съ своето изкуство
— тѣ чувстваваха само своето под-
хлъзване въ пропастьта — обаче
размжтеното имъ съзнание бѣше да-
лечъ да обхване остригъ обществени
и икономически противоречия, насло-
ни отъ вѣковетъ. Само надигащата
се социална вълна отъ извора на но-
вия свѣтъ можа да ги уплаши! На-
стрѣхнали отъ ужаса на своя край,
затворени въ своитъ кули — бѣгълци
отъ живота, тѣ съ тъмна тревога въ
душата си, търсейки „вѣчната красота“
вънъ отъ кипналитъ вълни на живота,
ослѣпѣли за свѣтлината, тѣ убиваха
своето изкуство — своя животъ ...
Но безспирния токъ на битието не
престави никога да тече — его че
изъ руинитъ на стария свѣтъ, който
се погребва самъ въ своитъ противо-
речия възраства новия свѣтъ, опръс-
канъ отъ живата струя на справед-
ливостта и напоенъ отъ топлината
на едно живо социално чувство. То
разсѣтва въ глѣбинитъ на живота,
дето смели борци призоваватъ всички
паднали и захвърлени въ низинитъ на
живота, къмъ нови пѣтища, къмъ
новъ животъ. — Така настъпватъ дни-
тъ на едно ново изкуство, което съ
право би могло да се нарече човѣшко,
защото въ всичкитъ му проявления
свѣти човѣчността — отърсена отъ
всѣкакъвъ фалшъ и окраски. Настъп-
ватъ днитъ на едно творчество, което
има вече за свой основенъ сти-
мулъ моментната реалностъ, жизнена-
та правда. Живота на колектива
трѣбваше да се прелитва въ хиляди
форми, къмъ него трѣбваше всѣкой
творецъ да прислони душата си, да
слѣе своя трепетъ съ голѣмото пул-
сираще сърце на многоликитъ тѣлпи.
Тамъ, срѣдъ голѣмия огънь на живо-
та трѣбваше всѣко творчество да на-

мери своя животворящъ изворъ свое-
то първично зачевание. ... И докато
въ другитъ страни този изворъ бѣ от-
критъ много по-рано благодарение
нарастналото съзнание у маситъ,
у насъ едва въ последнитъ години се
явиха по-сѣбли опити отъ тоя родъ.
Измежду малцината, които имаме, на-
вѣрно палмата на първенство се пада
на Христо Смирненски единъ отъ най-
талантливитъ и непосредствени поети
на нашата страна. Ние не говоримъ
така, защото той е вече отминалъ въ
свѣта на покойницитъ, следъ като раз-
кжса душата си заради своитъ без-
домни братя. Ние само можемъ съ
болка на душата си да посочимъ кра-
сивитъ цѣтъ, които нѣма да овѣх-
натъ, защото сж откъснати отъ жи-
вата рана на сърцето му. Той не бѣ-
ше отъ оная „плеада поети“ въ чии-
то сърца не горѣше живецѣтъ на
твореца, въ чии то творби не свѣтеше
мжката на поета. Той беше далечъ
отъ своитъ събратя, които съз-
дадоха една поезия, колкото книжна,
толкова студена и бездушна. Остъръ
студъ бѣше стисналъ въ своитъ леде-
ни пипала тѣхнитъ плахи сърца, нео-
пърлени отъ пламъка на живота.
Огроменъ полипъ бѣше изсмукалъ
кръвта изъ сърцата имъ и тѣ трѣб-
ваше да творятъ, да пишатъ, но не и
съ своята кръвъ, затова и тѣхнитъ
творби оставаха по пѣтя имъ, като
застинали мъртавци. Хр. Смирненски
бѣ единъ поетъ на страданиято и ку-
пнежа по свобода и справедливостъ
на безименнитъ тѣлпи, които хвърле-
ни въ огнената пещъ на живота, тво-
рять неговитъ блага. Неговитъ пѣсни
сж източени направо отъ вълнитъ
на живота — отъ сблъскването съ
оная жива реалностъ, която конден-
зира въ себе си есенцията на
битието. Неговия творчески пѣтъ
се набелѣзваше отъ собствената му
болка — защото първи се вслуша въ
жадания викъ на стенещитъ тѣлпи въ
които пѣе мжката на човѣка. Навля-
зълъ въ самото сърце на голѣмия
градъ, слѣлъ своя животъ съ тоя на
хиляди души отвъргнати и поразени
отъ живота... Съ прозрението на дъл-
бокъ поетъ той долавя ужасната
истина, която се крие въ живота на
жадания тѣлпи. Стихотворението „Ний“
е трогателна изповедъ за това. Въ
него най-ярко прозира отчуждеността
на тѣлпитъ отъ благата и красотитъ
на живота:

Ний всички сме деца на майката земя
„Но чужда е за насъ кърмачата и грѣдъ“
или

„Ний блѣдни смъртници — роде-
ни за животъ“. И наистина, какво
е животъ за тѣлпитъ? — Единъ да-
леченъ миражъ, къмъ който про-
тѣгатъ безпомощно ржце, захвър-
лени въ чернитъ пожари на своето
страдание. ... И не това ли тъмно
страдание на безликитъ тѣлпи но-
си поета въ себе си, то се вплита,
като стоманена жица въ неговата
поезия, която свѣти въ своята бол-
ка и звѣни въ устрема си да разкж-
са веригитъ на мрака и нищетата...
Само тъй може да крепне великата
вѣра на поета въ тържеството на
удушената правда, за която той е,
може би, първата саможертва при-
несена съ едно трогателно прими-
рение: „И мълчаливъ и блѣдъ средъ